ИЗДАВАЧКАТА ДЕЈНОСТ ОД ЕДЕН ДРУГ АГОЛ

...ите податоци и нивната тврдоглава
...в да се служам и ги оставам

...ата издавачка дејност по
..., дека има резултати што го
...дека се објавени оригинални
...словенските и другите литерату-
...духовен хоризонт – би било тоа
...ната вистина, а тоа е исто како
...

...заблагодарам што Ви го задржу-
... не се само мои и не се само
...овој миг влегуваат во средиштето
... културна политика.

...е не може да егзистира затворена
...аници. Ниеден регион без оглед на
...на нејзините вредности. Ни најго-
...кам да ја спасат од анонимност.
...за неизбежноста од влегување и
...ени кон сите. И мали и големи.
...алите. Чудна и нова содржина
...јноста, квантитетот, не се сами
...риродeн и незадржлив е процесот
на себе/повторувањето преку другите. Сведоци сме на една многузначна
појава: и на така/наречените големи литературни регеони не им е
сеедно како се однесуваат кон нив малите, некогаш сосем непознати
литературни средини. Често, за нив е мошне поважно да се афирмираат
токму во една таква средина одошто да добијат публицитет во друга.

ИЗДАВАЧКАТА ДЕЈНОСТ ОД ЕДЕН ДРУГ АГОЛ

Со сета почит кон статистичките податоци и нивната тврдоглава моќ на убедување, јас овде нема со нив да се служам и ги оставам во Заводите за статистика.

Да се докажува денес дека нашата издавачка дејност по 25-гидишен развој не е веќе во пелени, дека има резултати што го заслужуваат нашето општо признание, дека се објавени оригинални или преведени капитални дела од југословенските и другите литератури со кои битно се збогатува нашиот духовен хоризонт - би било тоа обично повторување на една општопозната вистина, а тоа е исто како да не се кажува ништо или ништо ново.

Дозволете ми, за тоа, да ви заблагодарам што ви го задржувам вниманието на некои проблеми кои не се само мои и не се само наши и кои, како што ми се чини, во овој миг влегуваат во средиштето како на издавачката така и на нашата културна политика.

* * *

Ниедна литература денес веќе не може да егзистира затворена во своите национални или државни граници. Ниеден регион без оглед на големината, не е доволен индикатор на нејзините вредности. Ни најголемите географски простанства не можам да ја спасат од анонимност. Станува повеќе од евидентен фактот за неизбежноста од влегување и проверување во светот. Сите се упатени кон сите. И мали и големи. Малите кон големите, големите кон малите. Чудна и нова содржина добиваат поимите големи и мали. Бројноста, квантитетот, не се сами по себе си атрибути на вредноста. Природен и незадржлив е процесот на себепотврдувањето преку другите. Сведоци сме на една многузначна појава: и на таканаречените големи литературни регеони не им е сеедно како се однесуваат кон нив малите, некогаш сосем непознати литературни средини. Често,за нив е мошне поважно да се афирмираат токму во една таква средина одошто да добијат публицитет во друга.

Како реагира нашата издавачка политика на овие појави? Како се вклопува во нив?

Да речам веднаш: на стар начин, обременета од една провинциска логика, која е способна да ги согледа па дури и глорифицира сопствените вредности, но не може или не сака да ги прифати другите, а доколку ги прифаќа тоа најчесто го прави индиректно, преку другите југословенски издавачки центри.

А како се однесува светот кон нас?

Познат е неговиот пробуден интерес за нашата култура, за нашата литература, за она што се создава кај нас како оригинална и афтентично творештво. Познати се и сите обиди тојх интерес да се намали, да се задуши, но патувањето на нашата литература низ светот отпочна и ништо не може да го запре.

Заклучокот сам се наложува: ние заостануваме, не одиме во чекор со потребите на нашето време, не му се оддолжуваме на светот ни соодветно на неговиот интерес за нас, а со тоа и нанесуваме неразумна штета на нашата култура. Не можат да не оправдаат ни петвековното ропство, ни кадровските, ни материјалните изговори и тешкотии кои реално постојат, но зад кои ние ја засолнуваме нашата провинциска препотентност и прегланасеноќ спокојство.

* * *

Оттука и проблемот за критериумот се поставува со посебна острина и добива посебно значење.

За овој проблем е пишувано многу. Постојат и одредени, јасно формулирани сознанија. Далеку зад нас е онаа свест кога овој поим беше на класичен начин исполнуван со унитаристички, етатистички и други денес веќе отфрлени содржини. Но практиката постојано го поставува на нов начин и бара нови одговори.

Исчистен од сите ненужни поединости што само стално ја замаглуваат неговата сушност, проблемот на критериумот денес се поставува во следниот вид: како критериум за н а с и критериум за с в е т о т.

Ова "за нас", за разлика од порано кога го подразбираше регионалното, републичкото, националното и на кое му беше спротиставувано општојугословенското, сега, напротив, го подразбира општојугословенското и на ова општојугословенско му се спротивтставува општочовечкото, односно она "за светот".

Пред нас е една нова варијанта на теоријата за два критериума, но сега како југословенски и светски.

Мислам дека оваа обична тавтологија не би заслужувала никакво внимание ако не ја изразуваше старата свест прилагодена на новите услови. Зашто југословенското денес може да биде само друго име за социјалистичкото, за интернационалното, за светското. Зашто, во спротивен случај, тоа би водело кон затворање, додуша во пошироки југословенски рамки, но сепак затворање, а затворањето носи исти последици, без оглед дали се врши во републички, национални или југословенски размери.

Нема денес национални вредности што истовремено не би биле и вредности за светот, и обратно, не може ништо да претставува вредност за светот ако нема национално значење.

* * *

За тоа и односот кон националните вредности, минатото, културата и историјата, станува особено важен и актуелен.

Ние ја надживеавме детската претстава за социјализмот како што преку ноќ ќе израсне во состојба без нации и национални проблеми. Многу брзо се покажа дека секое одрекување или ограничување на на националните права, посебно на оние што за прв пат во својата историја стапуваат како слободен национален организам, води кон отстапување од идеалите на Револуцијата.

Но таа детска претстава не е без последици. Заслуга на нашето социјалистичко самоуправување е и во тоа што ги откри и стави на дневен ред и оние деформации во областа на меѓунационалните односи,

пред кои бирократскиот социјализам е слеп и немоќен. Во областа на културата и историјата таа детска претстава значење или нивно потценување и игнорирање или нивно мистифицирање. Две навидум спротивни тенденции со еден заеднички именител: Негирање на минатото и историјата.

Така останаа многу празници, многу неисполнети простори. А историјата, како што од други и по други поводи е нагласувано, не трпи вакуми и неисполнети простори. Се разбира, тие се населени. Со што и како? Дозволете ми и за ова да речам неколку збора.

Учебниците, наставните планови и програми и литературата што се предвидува со нив се најилустративен пример на една концепција што мошне ноншалантно се однесува кон проблемите на сопствената ситорија и литература.

Прво што паѓа в очи тоа е шаблонот според кој се создавани. Механички и нектитички е превземена една програма што одговара на други историски услови и други средини. Учебниците се главно какви буквални, со ништо не адаптирани преводи, а честите анекси кон нив само ја замаглуваат вистината и создаваат поголема збрканост во поимите, додека наставните планови и програми, лишени од еден компаративен метод и пристап, нудат таков квантум од знаења со кои се ограничуваат или сосем исклучуваат мошне значајни литературни или историјски поглавја, настани и појави.

Очигледна е диспропорцијата како и фаворизирањето на некои, често периферни појави за сметка на оние што се од витален национален и општокултурем интерес.

Нашата издавачка политика досега главно се прилагодувала на оваа состојба, градела пасивен однос и раситнета и неинтегрирана не успевала радикално да ја измени.

Па затоа и она што било нејзин долг го отстапувала на другите и ние денес стоиме нахнајнужнатахлектира соочени со потребата што почнува од барањата на најнужната лектира па се до учебниците

и современата уметничка литература.

. . .

Ако ме прашате, најсетне како ја замислувам иднината на нашата издавачка дејност, можам да одговорам со следните зборови;

Во нејзиниот здружен, интегриран напор за да го надрасне својот провинциски менталитет што ја става во подредена, инфериорна положба и ја обезличува како самостоен фактор;

во нејзините крупни долгорочни зафати од богатството создавано во историјата како на нашиот така и на другите народи;

во автентичното пренесување на најзначајните резултати на современата уметничка и научна мисла;

во договорот и координираното делување со другите југословенски издавачки куќи, а со некои и надвор од земјата зашто постојат рални но недоволно искористени можности.

Еве, кон овие проблеми сакав да го упатам Вашето внимание зашто повторно ви благодарам.

Изведувачката уметност и една друга атака

Со сета точност кај статистичките податоци и тежната [illegible] мој на [illegible], јас овде немам со што да се служам и ги оставам тие податоци да статистика. Да се констатира денес дека нашата изведувачка уметност по 25 годишен развој не е веќе во пелени, дека ги [illegible] што ги заслужуваат нашите оркестри, солисти, ансамбли, кои се одвеќе [illegible] од југословенските и европските интерпретатори со кои блиско се допираат, понекогаш дури и на врвни позиции — би било тоа обично констатирање на една општопозната вистина, а тоа е често како да не се кажува ништо или нешто ново.

Дозволете ми, затоа, да го задржам вниманието на некои проблеми кои не се само мои и не се само наши и кои, колку што ми се чини, [влегуваат во овој миг] во средиштето на изведувачката етика и на нашата културна политика.

* * *

Нашата интерпретација денес веќе не може да егзистира затворена во своите локални или државни граници. Нејзиниот развој, без оглед на [illegible] големината, не е доволен шприцот на нејзините вредности. Ни поголемите географски простори не можат да ги спасат од опасноста [illegible] за нејзиното изолирање и затворање во себе. Сите се упатени кон светот, и малите и големите. Малите кон големите, големите кон малите. Една и нова содржина добиваат сите големи и мали. Бројноста, квантитетот не се сама по себе апсолутна мерка на вредноста. Природен и незадржлив е процесот на себеопоредување преку другите. Сведоци сме на една интензивна размена; и на поголемите и малите интерпретатори не им е секако како се одвиваат кон малите, нешто сосема непознато и [illegible] интерпретативни средини. Често [illegible] за нив големо значење да се афирмираат токму во таква средина која со години [illegible] во друга.

Како се реализира нашата изведувачка политика на овие пари? Како се воспоставува во нив?

За речиси вечност: на сите начини, оттуѓено од една провинциска логика, која е способна да ги согледа [illegible] и [illegible] — сопствените вредности, што не може или не сака да ги прифати нејзините [illegible], а дури ги прифаќа тоа мрачно и грубо [illegible] индиректно, преку другите југословенски изведувачки центри.

А што се случува светот кон нас?

[illegible] е исклучиво [illegible] интерес за нашата култура, за нашата литература, за она што ја создава таа како оригинално и автентично творештво. [illegible] се и [illegible] интерес да се наметне, да се задржи, по [illegible] на нашата литература низ светот [illegible] и [illegible] да ја знае.

Зошто [illegible] сега се [illegible]: [illegible] не [illegible] во [illegible] на [illegible] време, не ни се [illegible] на светот [illegible] интерес за нас, а со тоа и [illegible] на нашата култура. [illegible] да не [illegible] на [illegible] културата, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] за нас [illegible] [illegible] и [illegible] состојба.

[illegible] на критериумите се [illegible] со [illegible] [illegible] и [illegible] [illegible]. [illegible]

За овој проблем е [illegible] [illegible] [illegible] и [illegible] [illegible] [illegible] светот [illegible] [illegible] и [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Во [illegible] [illegible] и [illegible] нови [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] од [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] се [illegible] на критериумот денес се [illegible] [illegible] критериум за нас и [illegible]: „ова за нас", за разлика од критериум за светот. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] и на ова [illegible], [illegible] [illegible] не се [illegible] „за светот".

Пред нас е една нова [illegible] [illegible], [illegible] сега [illegible] на [illegible] за два [illegible] [illegible] и светски.

Мислам дека ова [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] не би [illegible] [illegible] светот [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Зошто [illegible] денес [illegible] [illegible] [illegible] за [illegible], за [illegible] светското. Зошто, во [illegible] [illegible], тоа би водело или [illegible] [illegible] во [illegible], [illegible] [illegible], во [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] во [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].

Нема денес [illegible] вредности што [illegible] не би биле и вредности за светот и обратно, не [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

3

вредноста за светот ако нема национално значење.

* * *

Затоа и односот кон националните вредности, минатото, културата и историјата, станува особено важен и општествен.

Ние [illegible] вреднува за социјалистичкото општество [illegible] без [illegible] и национални проблеми. Многу [illegible] се сакаше една [illegible] оценување или отрицување на националните [illegible] да оние што во нив [illegible] старата историја [illegible] организам, [illegible] Револуцијата.

Но тоа [illegible] не е без последици.

Но тоа [illegible] самоуправување е заслуга на нашето социјалистичко [illegible] и [illegible] во тоа што [illegible] во областа на [illegible] односи [illegible] социјализам [illegible] културата и историјата [illegible] значење [illegible] Две [illegible]: [illegible] со една [illegible] на [illegible] и историјата [illegible].

Тоа [illegible] А историјата [illegible] Со што и како? [illegible] населени [illegible] и [illegible].

[illegible] се [illegible] што се [illegible] со [illegible] една [illegible] што се [illegible] историја и литература.

Прво што тоа [illegible] создавани. [illegible] една [illegible] што [illegible] [illegible] со [illegible] [illegible] создаваат [illegible] со кои се [illegible] или [illegible] историски [illegible] историјата [illegible].

Отпрвин [illegible] наметни [illegible] што се [illegible] национален [illegible] интерес, [illegible] [illegible] се [illegible] на оваа состојба, [illegible] однос и [illegible] и [illegible] [illegible] да ја [illegible].

На затоа и ако што бало нејзин долг го отстапувала на другите и ме ченес сотоне сочени со потребата што почнува од барацата на поднужната лектира, то сé до учебниците и современата уметничка литература.

***

Ако ме прашате, посетке, ~~...~~ како ја замислувам идниката на нашата судавачка сејност, можам да одговорам со следните зборови!

Во нејзиниот здружен, интегриран настава, ~~...~~ за ~~...~~ подрасне сврот провикциски ленгосмисет ~~...~~ ја слава во подредена, интегрирана столица и ја обезличува како сопостоен фактор;

Во ~~...~~ нејзиниот долгорочни задачи од богатство то создавано во интегрирата како на нашиот сочна и на другите народи;

Во ~~...~~ ~~...~~ ~~...~~ пренесуваше на нејзиниот ~~...~~ ~~...~~ ~~...~~ ~~...~~ на современата уметничка и научна мисла;

Еве, ако овие проблеми сакав да го зпатом вашето внимание зашто повторно ви благодарам.

Во договорот и координирането делување со другите дуословенски издавачки куќи, а со некои и подвор од земјата зашто постојат реални по недоволно искористени можности.